

Käteisen saatavuus Suomessa

Maksuneuvosto 19.11.2021

Meri Sintonen
Maksujärjestelmät-osasto, Suomen Pankki

Meri Sintonen
Maksujärjestelmät-osasto, Suomen Pankki

Pandemia-ajan vaikutukset käteisen käyttöön

Pitkittyneen koronatilanteen vaikutukset käteisen käyttöön

- Koronapandemia kiihdyttänyt käteisen käytön vähenemistä
 - Pandemian pitkittyminen lisää todennäköisyyttä sille, että muutoksesta tulee pääosin pysyvä
- Käteinen on kuitenkin edelleen tärkeä maksutapa monille suomalaisille, palvelee matkailijoita sekä toimii sähköisen maksamisen varajärjestelynä
 - Joillekin kuluttajista ainut maksutapavaihtoehto
 - Muita syitä: pienet ostokset, henkilöiden väliset maksut, helpottaa oman talouden hallintaa, säästämistarkoitukset, korttimaksaminen ei aina mahdollista

Nordean korttidata: käteisnostot eivät ole juurikaan palautuneet kuluneen vuoden aikana

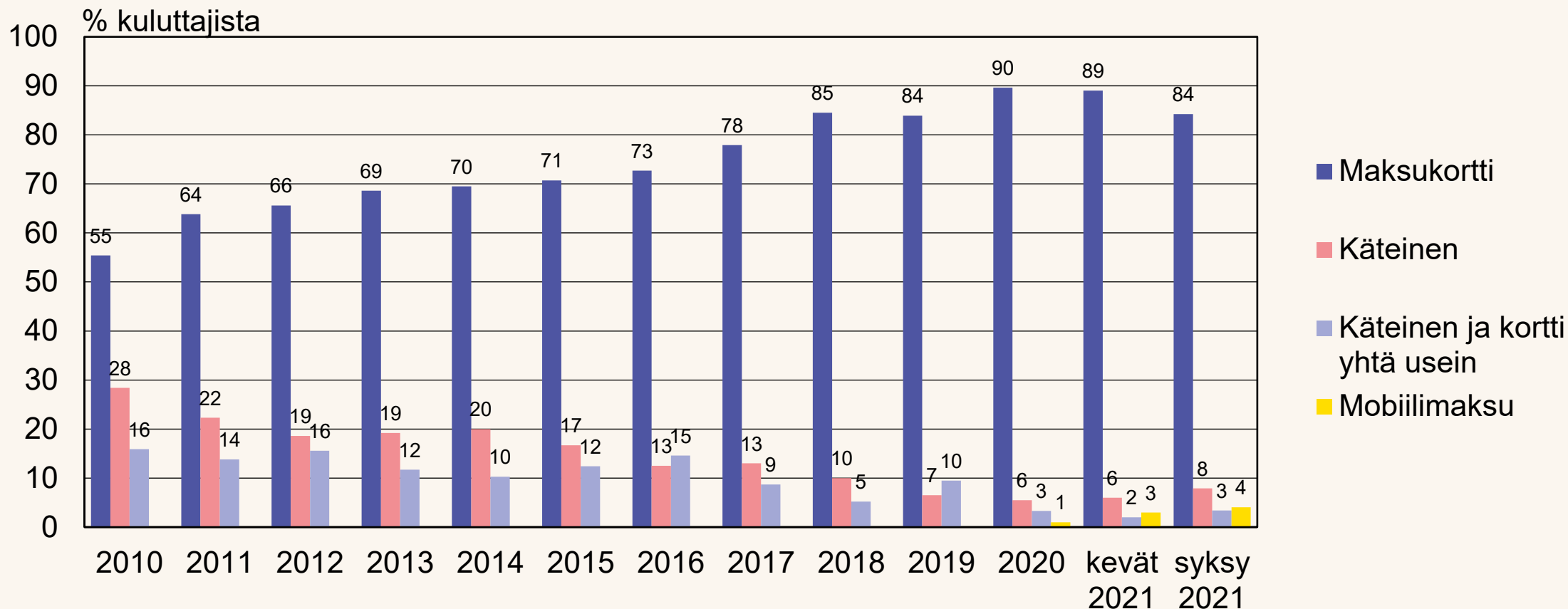
Käteisautomaattinostot Nordean korteilla, arvo

Lähde: Nordea. Sisältää vain kotimaassa tehdyt käteisnostot.

Kuluttajakysely 10/2021: lähes puoli miljoonaa suomalaista käyttää käteistä yhä pääasiallisena maksutapanaan

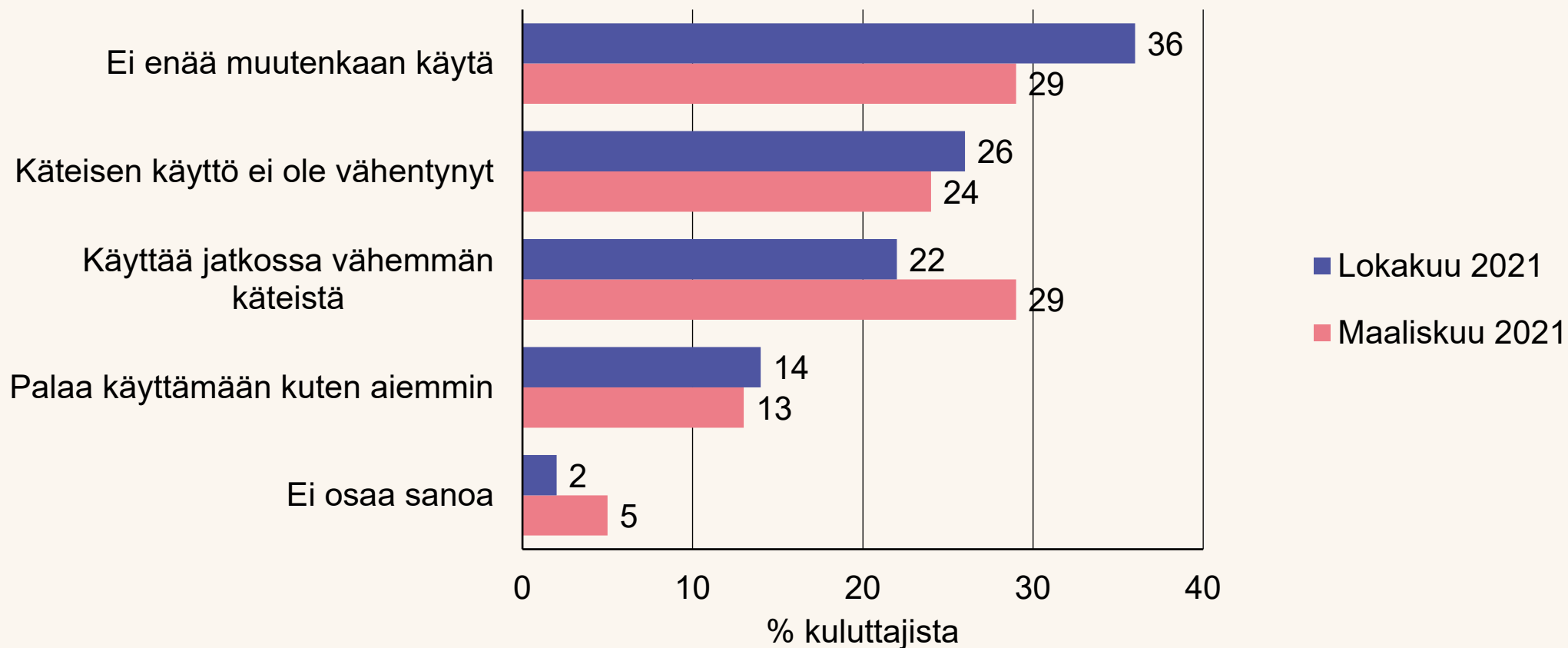
Päivittäistavaraostosten yleisin maksutapa

Lähde: Suomen Pankin kuluttajakysely, 2010-2021. Viimeisin kysely lokakuu 2021.

Kuluttajien aiheet käteisen käytön vähentämisestä ovat pitkälti realisoituneet

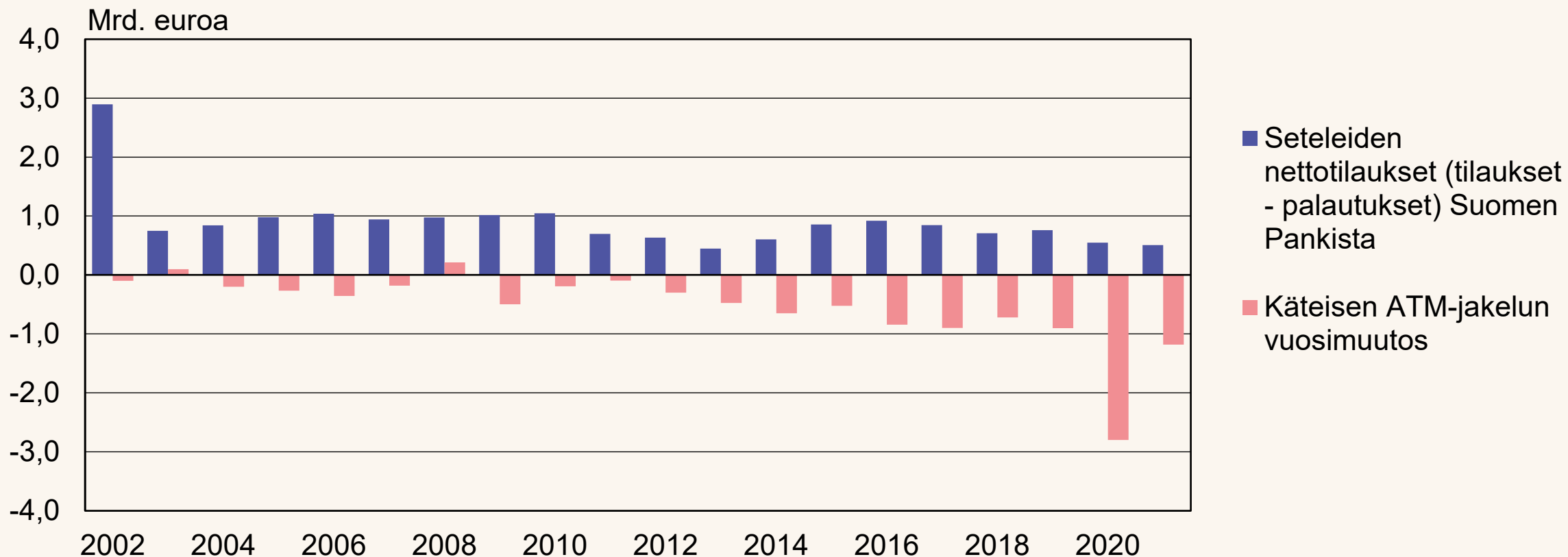
Arvio pandemia-ajan vaikutuksesta omaan käteisen käyttöön

Lähde: Suomen Pankin kuluttajakysely, maaliskuu ja lokakuu 2021.

Liikkeeseen laskettujen seteleiden kasvu on jatkunut käteisnostojen vähenemisestä huolimatta

Setelistön nettotilaukset ja automaattinostojen vuosimuutos

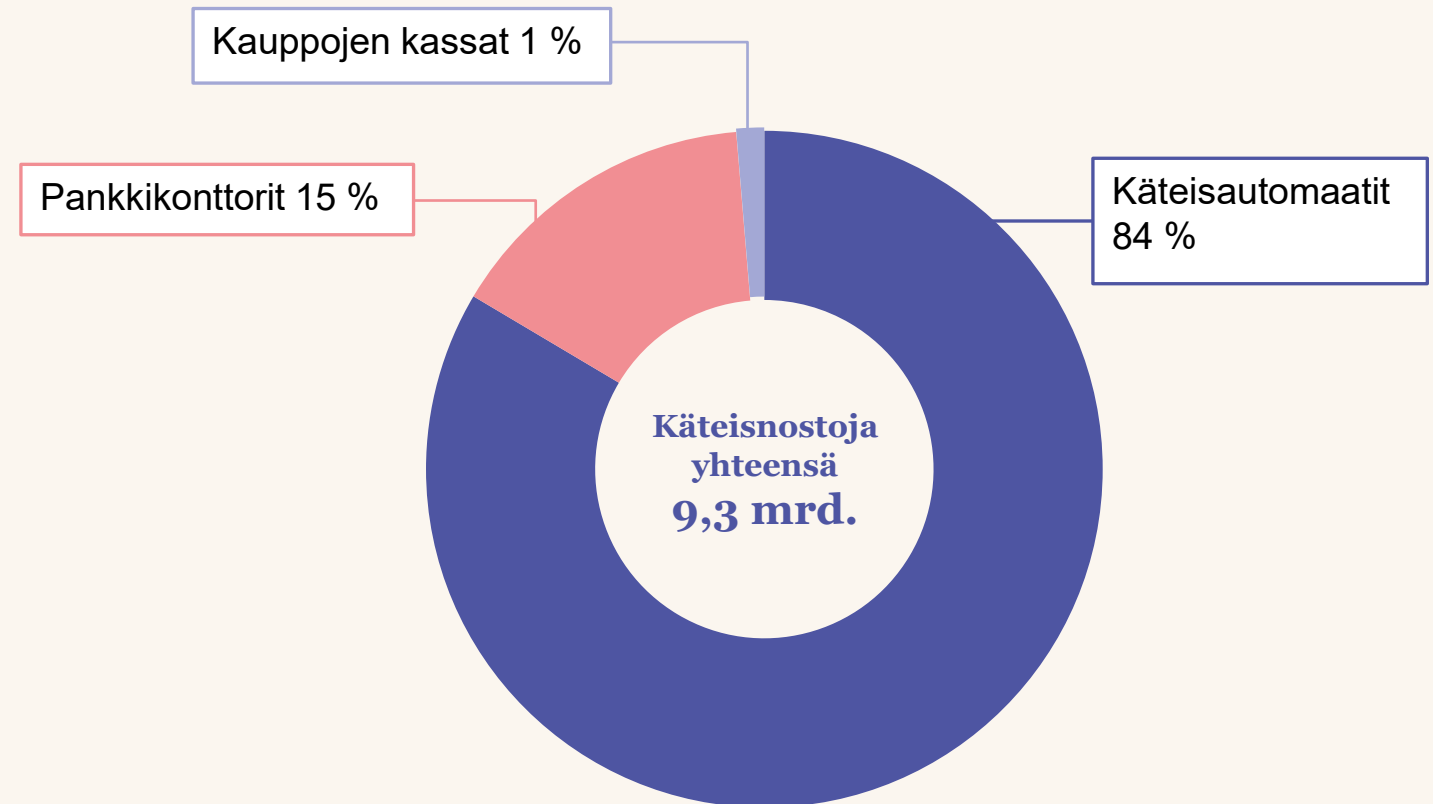

Lähde: Suomen Pankki. Ennuste vuoden 2021 osalta (2021H1 luvut kerrottu kahdella).

Käteisautomaatit ovat pääasiallinen käteisnostokanava Suomessa

- Automaatti- ja konttorijakelua täydentävänä palveluna käteistä voi nostaa myös joidenkin kauppojen kassoilta
- Palvelu ei kuitenkaan ole tasapuolisesti kaikkien käytettävissä
 - Tämä voi olla yksi syy sille, miksi palvelun käyttö on jäänyt toistaiseksi varsin vähäiseksi

Käteisnostojen arvo jakelukanavittain 2020

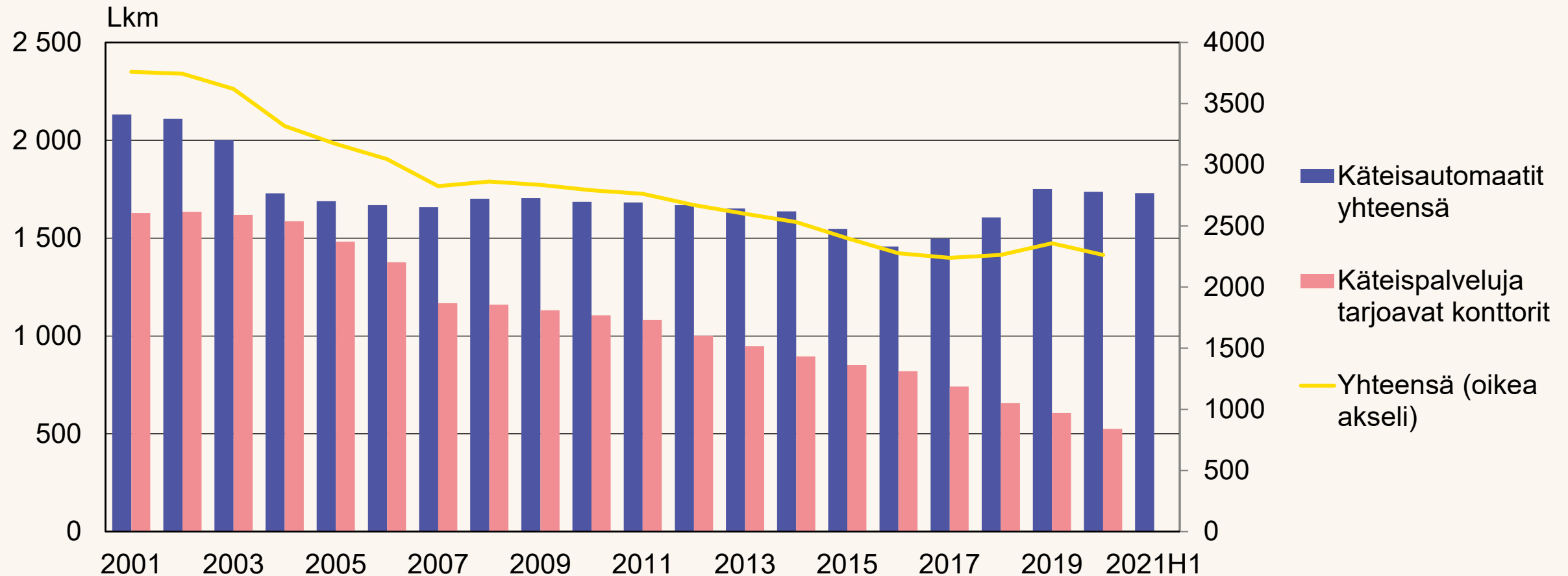

Lähde: Suomen Pankin maksuliiketilastot.

*Postitse tilattu käteinen sisältyy pankkikonttorinostoihin.

Automaattien määrän kasvu pysähtynyt pandemia-aikana

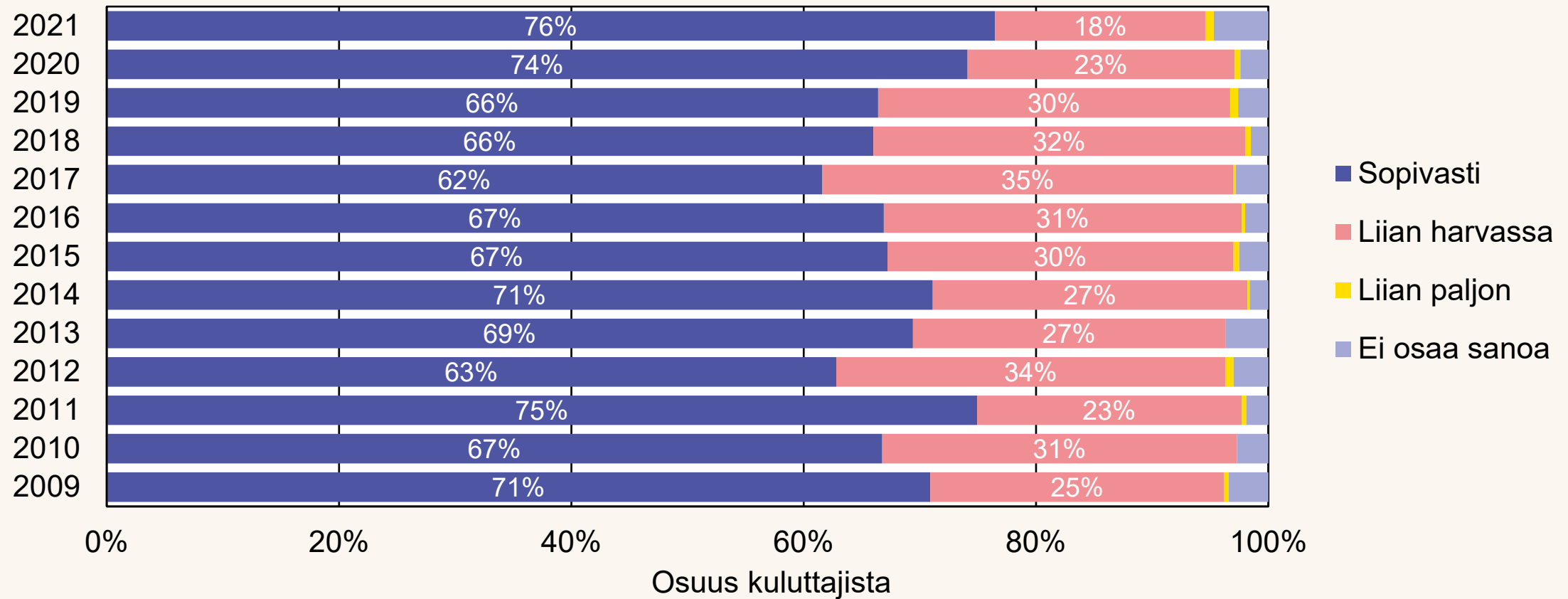
Käteisen ensisijaiset jakelukanavat

Lähde: Suomen Pankki. Pankkikonttoreiden lukumäärää ei saatavilla vielä vuodelle 2021.

Tyytyväisyys automaattiverkoston kattavuuteen säilynyt pääosin hyvänä

Tyytyväisyys käteisautomaattien määrään

Lähde: Suomen Pankin kuluttajakysely, 2009-2021. Viimeisin kysely lokakuu 2021.

Meri Sintonen

Maksujärjestelmät-osasto, Suomen Pankki

Suomen Pankin selvitys: käteisen saatavuudessa isoja alueellisia eroja Suomessa

Taustaa

- Koronapandemian kiihdyttämä käteisen käytön vähentyminen
- Käteispalvelujen tarjonnassa tapahtuneet muutokset
- EU-tasolla asetettu vaatimuksia käteisen aseman turvaamiseksi, joissakin muissa maissa ryhdytty jo toimenpiteisiin
 - Eurojärjestelmä loppuvuonna 2020 julkaistu käteisstrategia
 - Komissio odottaa vähittäismaksustrategiansa mukaan jäsenvaltioiden turvaavan kansalaisten riittävän pääsyn käteispalveluihin

Selvityksen tavoite ja raja

- Tavoitteena arvioida käteisen saatavuutta Suomessa käteisautomaattien ja väestön maantieteellisen sijainnin perusteella
 - Selvityksessä tarkastellaan käteisautomaattien alueellista jakaumaa sekä sitä, kuinka pitkä matka kansalaisten on kuljettava kotoaan voidakseen nostaa käteistä
- Selvitys rajattu vain automaattiverkoston, koska se on pääasiallinen käteismatkustuksen kanava Suomessa
 - Jatkotutkimuksena voisi laskea lisäksi etäisyydet käteispalveluja tarjoaviin konttoreihin ja kauppoihin

Kuinka selvitys tehtiin?

- Käteisen saatavuutta mitattiin laskemalla etäisyys teitä pitkin lähimmälle käteisautomaatille kaikkien asuttujen neliökilometrin kokoisten alueiden osalta:
 - Automaattien sijaintitiedot saatiin automaattiyhtiöiden verkkosivuilta (30.6.2021)
 - Väestötiedot 1 x 1 km -tarkkuudella hankittiin Tilastokeskuksen Ruututietokannasta (31.12.2019)
- Etäisyydet tieverkostoa pitkin laskettiin Open Source Routing Machine (OSRM) -rajapinnan avulla
 - Avoimeen lähdekoodiin perustuva reitityspalvelin, joka hyödyntää OpenStreetMap -kartta-aineiston tietoja

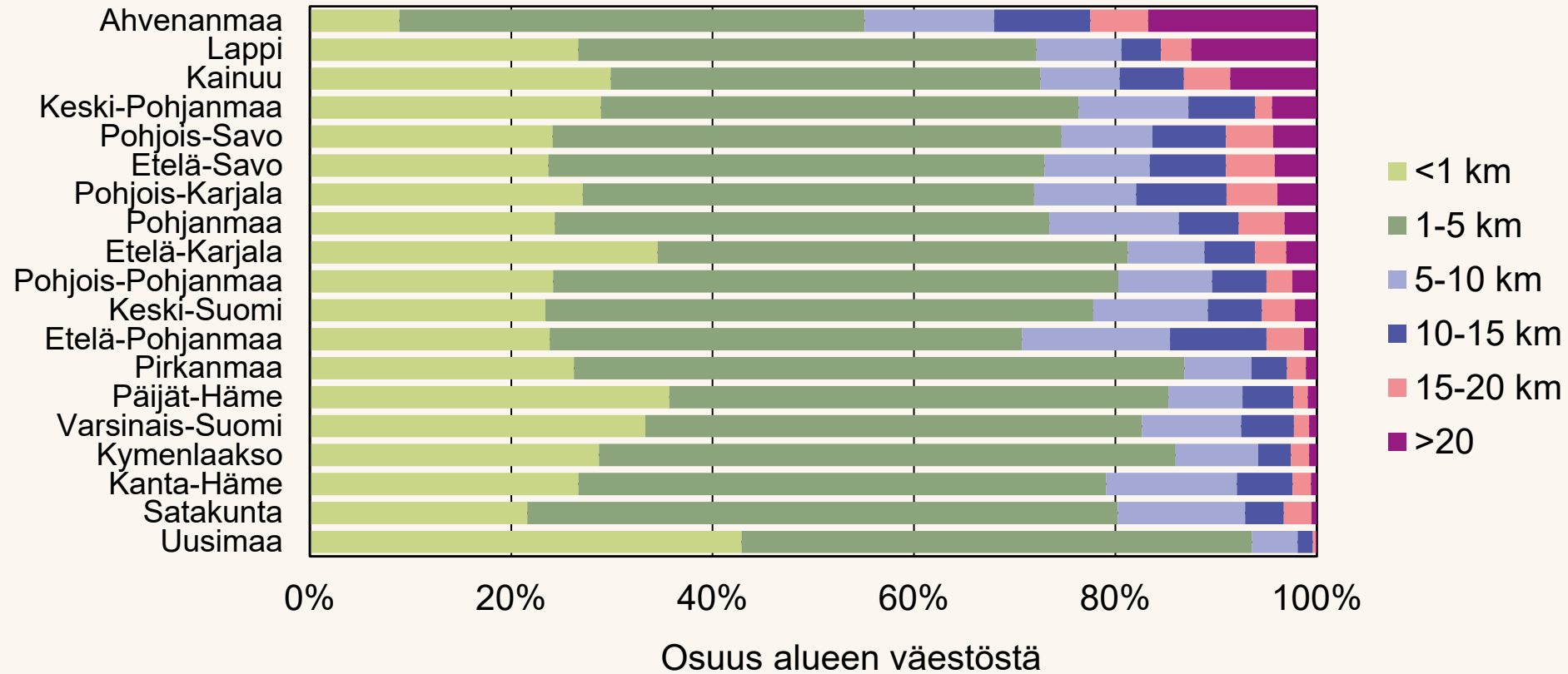
Tulos: suomalaisilla pääsääntöisesti kohtuullinen pääsy käteispalveluihin

Etäisyys lähimmälle käteisautomaatille			
	Painotettu keskiarvo	Mediaani	Maksimi
Etäisyys (km)	3,3	1,5	187,9
Matka-aika (min)	5,1	3,3	142,6
Lähde: Suomen Pankin laskelmat, Tilastokeskus, Automatia Pankkiautomaatit Oy ja Nokas CMS Oy.			

Osuus väestöstä, joka asuu tietyllä etäisyydellä lähimmästä automaatista							
	< 1 km	< 5 km	< 10 km	< 15 km	< 20 km	< 25 km	< 30 km
Kumulatiivinen osuus väestöstä	31,8 %	83,6 %	91,8 %	96,1 %	98,1 %	99,0 %	99,5 %
Lähde: Suomen Pankin laskelmat, Tilastokeskus, Automatia Pankkiautomaatit Oy ja Nokas CMS Oy.							

Tulos: alueelliset erot ovat huomattavia

Etäisyys lähimmälle käteisautomaatille maakunnittain

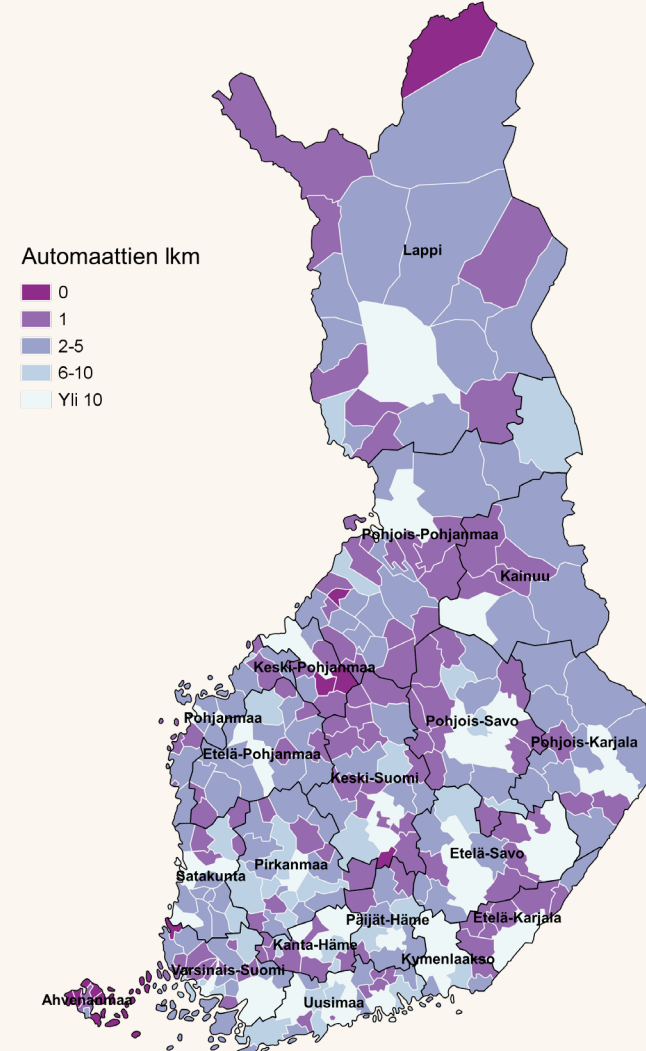

Lähde: Suomen Pankin laskelmat, Tilastokeskus, Automatia
Pankkiautomaatit Oy ja Nokas CMS Oy.

Tulos: tilanne voi heikentyä nopeasti

- Lähes joka toisessa kunnassa on vain yksi käteisautomaatti, jos sitäkään
 - Näissä kunnissa asuu yhteensä lähes puoli miljoonaa suomalaista
- Yhden automaatin kunnissa keskimääräinen etäisyys toiseksi lähimmälle automaatille jopa 21 kilometriä
 - Jos automaattiyhtiö päättäisi sulkea kunnan ainoan automaatin, matka nostamaan käteistä pitenisi huomattavasti

Käteisautomaattien lukumäärä kunnittain

Lähde: Suomen Pankin laskelmat, Automatia Pankkiautomaatit Oy ja Nokas CMS Oy.

Joitakin mahdollisia toimenpidevaihtoehtoja

- Käteisen käytön vähentyessä automaattien ylläpidosta aiheutuvien kustannusten kattaminen on vaikeampaa, mikä voi johtaa helposti automaattiverkoston supistumiseen
 - Tällöin käteisen riittävä saatavuuden taso olisi hyvin haastavaa palauttaa ennalleen
- Suomessa pankeilla on lakisääteinen velvollisuus tarjota käteisen nosto- ja talletusmahdollisuudet osana peruspankkipalveluita yhdenvertaisesti, syrjimättömästi ja kohtuuhintaisesti
- Kysynnän lisäksi automaattien määrään vaikuttaa myös palveluiden hinnoittelu sekä sääntely (Markkula ja Takalo 2021)
 - Markkulan ja Takalon mukaan optimaalisinta olisi säännellä automaattipalveluista pankeilta veloitettavia hintoja (tällä hetkellä eri automaateista tehtyjen nostojen kustannukset ovat pankeille erilaiset)
- Koska kansallisesti on vain rajallisesti mahdollisuuksia vaikuttaa hinnoitteluun, yhtenä vaihtoehtona on käteispalveluiden vähimmäiskattavuuden sääntely
 - Verotus ja tuet ovat myös muita keinoja, joilla käteispalvelujen tarjontaan voitaisiin vaikuttaa

Käytössä tai valmisteilla olevia käteispalveluiden etäisyyteen perustuvia vaatimuksia

- Ruotsissa astui vuoden 2021 alusta voimaan laki, joka velvoittaa suurimmat pankit varmistamaan riittävän pääsyn käteispalveluihin koko maanlaajuisesti
 - Enintään 0,3 prosentilla väestöstä saa olla yli 25 km matka nostamaan käteistä
- Liettuassa keskuspankki ja finanssialan toimijat allekirjoittivat kesällä 2021 yhteistoiminta-asiakirjan (MoU)
 - Vuoden 2022 puoliväliin mennessä 90 prosentilla väestöstä tulisi olla enintään 10 km matka, ja 99 prosentilla enintään 20 km matka nostamaan käteistä automaatilta
- Alankomaissa on myös sovittu käteispalvelujen etäisyyteen perustuva tavoite viranomaisten ja toimialan kesken: mahdollisimman monella enintään 5 km matka lähimmälle käteisautomaatille
- Isossa-Britanniassa päättyi syyskuussa julkinen konsultaatio käteisrahan saatavuuden turvaamisesta lainsäädännöllä

Johtopäätökset

- Käteisellä on yhä monia yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisiä tehtäviä, minkä takia sitä tulisi olla saatavilla ja pystyä käyttämään tarpeen mukaan
 - Suomen Pankki on sitoutunut siihen, että käteisen riittävä saatavuus ja käytettävyys säilyvät Suomessa
- Selvitysten perusteella käteisen riittävä saatavuus voi olla vaarassa heikentyä, jos toimenpiteisiin ei ryhdytä
 - Lisäselvitystä tarvitaan kuitenkin vielä siitä, mitkä ovat eri toimenpidevaihtoehtojen mahdolliset hyödyt ja kustannukset
- Loppuvuodesta 2021 selvinnee, ryhtyykö komissio lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin suojellakseen käteisen saatavuutta ja hyväksymistä kaikissa euromaissa
 - Vaikka EU-tasolla ei nähtäisi vielä tarvetta ryhtyä toimiin, tulisi Suomessa olla kansallisesti valmius turvata riittävät käteisen nosto- ja käyttömahdollisuudet

Linkit Suomen Pankin selvityksiin

- Sintonen, M. (2021), Käteisen saatavuudessa isoja alueellisia eroja Suomessa, Euro ja talous, marraskuu 2021:
<https://www.eurojatalous.fi/fi/2021/artikkelit/kateisen-saatavuudessa-isoja-alueellisia-eroja-suomessa/>
- Markkula, T. ja Takalo, T. (2021), Competition and regulation in the Finnish ATM industry, BoF Economics Review, 8/2021, syyskuu 2021:
https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/18170/BoFER_8_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kiitos!

Kysymyksiä, kommentteja?

suomenpankki.fi